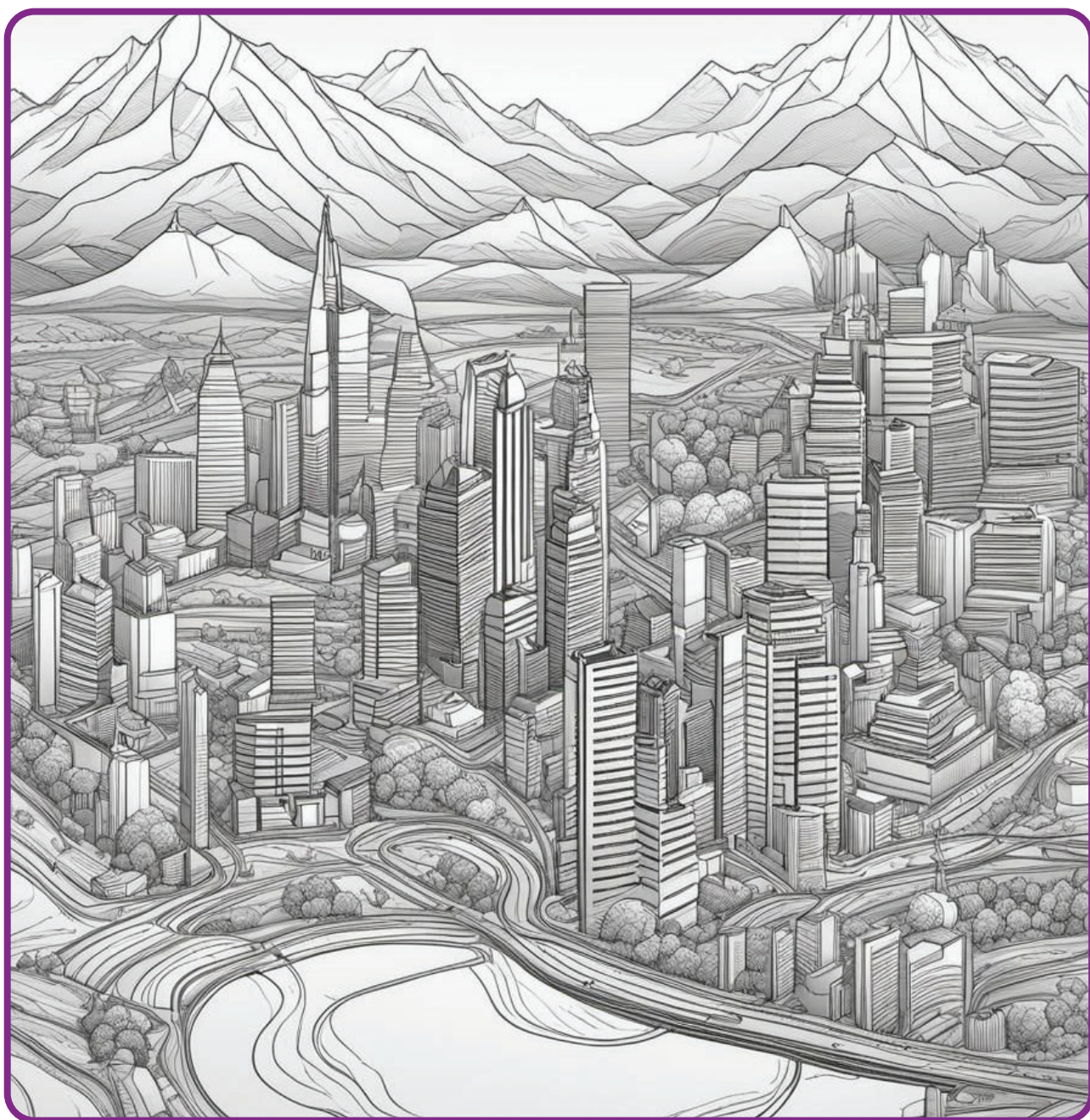

هویت اجتماعی

درس اول: کنش‌های ما

کنش: در علوم انسانی، به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد گفته می‌شود.
کنشگر: به انجام دهنده کنش گفته می‌شود.

ویژگی‌های کنشی

- ۱ کنش آگاهانه است. یعنی کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود.
- ۲ کنش ارادی است. کنش به اراده انسان وابسته است، یعنی تا اراده و خواست انسان نباشد، کنشی انجام نمی‌شود.
- ✓ کنش‌ها ممکن است با اشتیاق یا با اکراه یا حتی از روی اضطرار و بنا به ضرورتی انجام شوند؛ اما در هر حال، ارادی‌اند.
- ✓ فعالیت‌هایی مانند ضربان قلب، گردش خون، بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش محسوب نمی‌شوند.
- ۳ کنش هدف‌دار است. زیرا انسان فعالیت‌های خود را با قصد و هدف خاصی انجام می‌دهد.

توجه: اهداف ما در افراد مختلف یکسان نیستند و لزوماً به نتیجه نمی‌رسند.

- ۴ کنش معنادار است. انسان‌ها با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می‌دهند.
- وقتی دانش‌آموزی دستش را بالا می‌آورد، آن کار آگاهانه، ارادی و هدف‌دار است و معنای آن اجازه خواستن از معلم است.

پیامدهای کنش

۱- پیامدهای ارادی:

- ✓ به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته‌اند.
- ✓ این دسته از پیامدها خودشان کنش هستند و باید کنشگری آنها را انجام دهد.
- ✓ احتمالی‌اند یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشوند.

۲- پیامدهای غیرارادی

- ✓ به اراده انسان‌ها بستگی ندارند.
- ✓ این دسته از پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آنها را انجام دهد بلکه نتیجه طبیعی کنش‌اند.
- ✓ قطعی هستند و حتماً انجام می‌شوند.
- ✓ معمولاً انسان‌ها کنش‌های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیرارادی آنها انجام می‌دهند.

درس دوم: پدیده‌های اجتماعی

انواع کنش‌ها

۱- **فردی:** رفتار کنشگر در ارتباط با خودش، خلقت و خداوند

۲- اجتماعی:

- ✓ با توجه به دیگران انجام می‌شود.
- ✓ اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آنهاست.
- ✓ فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد. برای مثال: رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی
- ✓ برخی کنش‌ها در حضور دیگران انجام نمی‌شوند اما اجتماعی‌اند.
- ✓ برخی از کنش‌ها با اینکه در حضور دیگران انجام می‌شوند، فردی‌اند.

پدیده اجتماعی

- ✓ به کنش اجتماعی و پیامدهای آن گویند.
- ✓ پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر بوجود می‌آورند.
- ✓ چون افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، معنادار هستند.
- ✓ پدیده اجتماعی توسط انسان خلق نشده‌اند. مانند کوه
- ✓ پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آنها را بوجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند.
- کنش اجتماعی:** خردترین پدیده اجتماعی است.
- هنجار اجتماعی:** شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.
- ✓ از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند.
- ارزش‌های اجتماعی:** آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی هستند که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه، به آنها گرایش و تمایل دارند.
- ✓ از جنس هدف و مقصود هستند.
- ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های اجتماعی «جامعه‌پذیری» و «کنترل اجتماعی» را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه به افراد منتقل کنند.
- افراد نیز با عمل کردن براساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آنها می‌شوند.

ارزش (هدف)	هنجار (شیوه و روش)
نظم	وسایلمان را در جای مناسب بگذاریم.
ادب	به دیگران سلام کنیم و سلام دیگران را پاسخ دهیم.
عفت	حجاب داشته باشیم. (حفظ حریم)

درس سوم: جامعه، فرهنگ (همان اجتماعی)

- جامعه:** به گروهی از انسان‌ها گفته می‌شود که برای سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند.
- ✓ مانند جسم و کالبد است.
- فرهنگ:** شیوه زندگی گروهی از انسان‌هاست که با یکدیگر زندگی می‌کنند.
- ✓ همانند جان و روح است.
- ✓ جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ نیز بدون جامعه پدید نمی‌آید.

لایه‌های عمیق تر فرهنگ	لایه‌های سطحی تر و بیرونی تر فرهنگ
ارزش‌ها و عقاید	نمادها و هنجارها
کمتر در معرض تغییر قرار می‌گیرند	امکان تغییر بیشتری دارند
تأثیرات همه جانبه و فراگیر دارند	تأثیرات کم‌تری دارند
اهمیت بیشتری دارند	اهمیت کمتری دارند

- ✓ تغییرات اساسی در لایه‌های عمیق فرهنگ، آن را به فرهنگ دیگری تبدیل می‌کند.
- ✓ فرهنگ را آگاهی و شناخت مشترک نیز می‌نامند زیرا: ۱- فرهنگ آموختنی است. ۲- از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود.

فرهنگی عمومی: آن بخش از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند.

خرده فرهنگ: بخش‌هایی از فرهنگ که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است.

✓ خرده فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند.

خرده فرهنگ موافق: خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی مثال: خرده فرهنگ‌های مربوط به اصناف مختلف درون یک جامعه	ضد فرهنگ: خرده فرهنگ‌های ناسازگار و مخالف با فرهنگ عمومی مثال: خرده فرهنگ گروه‌هایی که انحراف اجتماعی دارند مانند بزهکاران، سارقان و...
---	--

اگوست کنت: سهم مردگان در ساختن جامعه بیشتر از سهم زندگان است؛ یعنی سهم پیشینیان ما در ساختن جامعه، بیشتر از ما بوده است.

✓ ما انسان‌ها در جامعه و فرهنگی دیده می‌کشاییم که توسط گذشتگان ما پدید آمده است.

✓ الزام‌ها و پیامدهای هر جامعه و فرهنگی به صورت فرصت‌ها و محدودیت‌ها ظاهر می‌شوند.

✓ فرصت‌ها و محدودیت‌ها، کنش‌های ما را امکان‌پذیر می‌سازند و از این طریق زندگی ما را متأثر می‌سازند.

✓ فرصت‌ها و محدودیت‌ها به یکدیگر وابسته‌اند و هیچ کدام بدون دیگری محقق نمی‌شوند. فرصت‌ها و محدودیت‌ها دو روی یک سکه‌اند.

✓ جوامع مختلف را می‌توان براساس آرمان‌ها و ارزش‌های آنها و نیز فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد.

☐ قوانین راهنمایی و رانندگی

محدودیت: اجرای این قوانین برای رانندگان و عابران محدودیت‌هایی را پدید می‌آورد.

فرصت: فرصت رفت و آمد ایمن و سریع را به دنبال می‌آورد.

✓ زبانی که مردم یک جامعه با آن صحبت می‌کنند.

محدودیت: زبان، دستور و قواعد پیچیده‌ای و محدودیت‌هایی دارد.

فرصت: فرصت ارتباط با هم زبانان و مبادله معانی پیچیده را فراهم می‌آورد.

درس چهارم: ارزیابی فرهنگ‌ها

فرهنگ واقعی: آن بخش از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند.

هر اندازه مردم مطابق آرمان‌ها و ارزش‌ها عمل کنند، به همان اندازه، آرمان‌ها وارد فرهنگ واقعی می‌شوند.

فرهنگ آرمانی: ارزش‌هایی که مردم یک جامعه از آن جانبداری می‌کنند و رعایت آن را لازم می‌دانند. اما در عمل ممکن است آن را

نادیده بگیرند.

✓ مرز و محدوده فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی براساس عمل مردم تغییر می‌کند.

✓ آنها در فرهنگ آرمانی لازم دانسته‌اند عمل نکنند: فرهنگ واقعی از فرهنگ آرمانی فاصله می‌گیرد.

✓ برنامه‌ریزان فرهنگی تلاش می‌کنند از طریق تعلیم و تربیت، زمینه تحقق هر چه بیشتر فرهنگ آرمانی را فراهم کنند.

فرهنگ حق: بخش‌هایی از فرهنگ که:

۱ از نظر علمی صحیح باشد. ۲ مطابق فطرت انسان‌ها باشد.

فرهنگ باطل: بخش‌هایی از فرهنگ که:

۱ از نظر علمی قابل دفاع نباشد. ۲ براساس خرافات شکل گرفته باشد.

☐ عمل و وحی

دو ابزار مهم شناخت عقاید و ارزش‌ها هستند.

عقاید و ارزش‌های باطل	عقاید و ارزش‌های حق
شرک - ظلم، بی‌عدالتی - دنیاپرستی و پول‌پرستی نژادپرستی	عقیده به توحید - وفای به عهد عدالت - حمایت از مظلومان

- ✓ فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی هر جامعه‌ای تغییر می‌کند و از یک جامعه به جامعه‌ای دیگر متفاوت است.
- ✓ حق یا باطل بودن عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و کنش‌ها، براساس آگاهی یا جهل و توجه یا بی‌توجهی مردم جوامع مختلف نسبت به آنها تعیین نمی‌شود.
- ✓ حقایق ثابت‌اند ولی از جهت وارد شدن به فرهنگ آرمانی و واقعی، تغییر پذیرند. یعنی برای جوامع امکان انحراف از حق و پذیرش باطل وجود دارد.
- ✓ جوامع می‌توانند بر مدار حق یا باطل بچرخند اما حق و باطل بر مدار گزینش آنها تغییر نمی‌کنند.
- ✓ جوامع مختلف با ایمان به حق، حقیقت را به فرهنگ آرمانی خود وارد می‌کنند و با عمل کردن براساس این عقاید و ارزش‌ها، آنها را به فرهنگ واقعی‌شان وارد می‌نمایند.

درس پنجم: هویت

□ هویت

- ✓ با آن هر شخص از افراد دیگر متمایز می‌گردد.
- ✓ آنچه در پاسخ به پرسش کمیتی گفته می‌شود.

□ ویژگی‌های هویتی

- انتسابی:** در شکل‌گیری آنها نقشی نداریم. مثل مکان یا زمان تولد، جنسیت
- اکتسابی:** در شکل‌گیری آنها نقش و سهم زیادی داریم. مثل صفات اخلاقی و روانی

□ ویژگی‌های هویتی

- ثابت:** تغییر نمی‌کنند. مثل زمان و مکان تولد
- متغیر:** تغییر می‌کنند. مثل جایگاه فرد در جامعه

□ سه بعد هویت

- ۱ از یکدیگر جدا نیستند.
- ۲ با هم تعامل یا ارتباط متقابل و دوسویه دارند.
- ۳ بر یکدیگر اثر می‌گذارند. مثال: برخی بیماری‌های جسمانی به کمک قوای روانی درمان می‌شوند.

□ ابعاد هویت

اجتماعی: نقش ما و عضویت فرد در جامعه

فردی: ۱- جسمانی (بدن) ۲- نفسانی (نقش ویژگی‌های اخلاقی و روانی)

- ✓ بدن ما مجرای ارتباط ما با طبیعت و بخشی از آن محسوب می‌شود.
- ✓ نقش و هویت اجتماعی ما مجرای ارتباط ما با جامعه و بخشی از آن به حساب می‌آیند.
- ✓ هویت هر جامعه‌ای، براساس عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های آن جامعه شکل می‌گیرد.
- ✓ هویت اجتماعی هر فرد، درون یک جامعه و براساس عقاید و ارزش‌های آن شکل می‌گیرد.
- ✓ در جامعه سرمایه‌داری، هویت اجتماعی افراد بیشتر به دارایی و توان اقتصادی آنها وابسته است.
- ✓ اسلام هویت افراد را با تقوا، عدالت و علم ارزیابی می‌کند.
- ✓ فرهنگ متجدد با بعضی ویژگی‌های اخلاقی سازگار است که در ارتباط با آرمان‌ها و ارزش‌های دنیوی آن شکل می‌گیرند. مانند فردگرایی، فرصت‌طلبی، انضباط، تجمل‌گرایی، رفاه‌طلبی و مال‌اندوزی
- ✓ هر جامعه‌ای براساس هویت فرد، با طبیعت و بدن آدمی تعامل می‌کند.

- ✓ نگاه دنیوی فرهنگ جدید غرب و ارزش‌های آن، هر دخلی و تصرفی را در طبیعت و بدن مجاز می‌داند ولی در فرهنگ اسلام، انسان حق ندارد برخلاف اراده حکیمانه الهی در جهان طبیعت و بدن خود تصرفاتی انجام دهد.
- ✓ بخشی از هویت آگاهانه است: یعنی خودمان آن را می‌شناسیم یا دیگران آن را برایمان بازگو می‌کنند اما بخش دیگر برای ما پنهان است و آن را نمی‌شناسیم.
- ✓ وجود نظرات متفاوت درباره هویت: یعنی امکان خطا و اشتباه در شناخت هویت وجود دارد.

درس ششم: باز تولید هویت اجتماعی

عوامل آشنایی افراد با جامعه

- ✓ مسجد و مدرسه
 - ✓ گروه‌های همسالانی
 - ✓ خانواده: اولین و مهم‌ترین آشنایی‌ها را پیدا می‌کند.
 - ✓ رسانه‌های جمعی
 - ✓ مجالس علمی و مذهبی
- هر جامعه‌ای برای بقا و تداوم، عقاید، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به فرد آموزش می‌دهد. فرد برای مشارکت در جامعه، این عقاید و ارزش‌ها و هنجارها را می‌آموزد.

جامعه‌پذیری

- ✓ فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند.
 - ✓ مسیری که برای شکل دادن به هویت اجتماعی افراد طی می‌شود.
- توجه:** فرایند جامعه‌پذیری همواره با موفقیت همراه نیست و ممکن است برخی افراد به طور کامل جامعه‌پذیر نشوند.
- کژروی اجتماعی:** کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها، هنجارهای جامعه هستند.
- ✓ جامعه می‌کوشد تا از طریق آموزش، افراد را قانع کند که عقاید و ارزش‌های جامعه را بپذیرند.
 - ✓ آنهایی که مطابق با آنها عمل می‌کنند ← پاداش
 - ✓ کسانی که دچار کژروی اجتماعی شده‌اند ← مجازات
- روش‌های پیشگیری از کژروی‌های اجتماعی و کنترل آنها:**

۱ تبلیغ و امتناع

۲ تشویق و پاداش

۳ تنبیه و مجازات

- کنترل اجتماعی:** مجموعه فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد.
- راهکار اسلام برای جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی ← امر به معروف و نهی از منکر

هویت اجتماعی چگونه تغییر می‌کند؟

هویت‌های اجتماعی جدید، با تغییراتی در موقعیت اجتماعی افراد همراه است.

تحرك اجتماعی: جا به جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی دیگر

۱ صعودی: کارمند یک اداره، مدیر بخش از آن اداره شود.

۲ نزولی: مدیر اداره از مدیریت عزل شود و به صورت یک کارمند عادی به کار خود ادامه دهد.

۳ افقی: زمانی که شخص شغل خود را تغییر دهد اما شغل جدید موقعیت اجتماعی او را تغییر ندهد. مثلاً کارمندی از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل شود.

توجه: تحرک اجتماعی گاه:

درون یک نسل: یعنی برای یک فرد در طول زندگی اتفاق می‌افتد.

در دو نسل: یعنی برای یک فرد نسبت به والدینش

- ✓ فرصت‌های پیش‌روی افراد برای: تحرک اجتماعی و کسب هویت جدید در جوامع مختلف، یکسان نیست.
- ✓ هر جامعه‌ای به تناسب عقاید و ارزش‌های خود، برخی تحرک‌های اجتماعی و تغییرات هویتی را تشویق و برخی دیگر را منع می‌کند.
- ✓ جامعه‌ای براساس ارزش‌های نژادی ← امکان تحرک اجتماعی صعودی لزوماً برای یک نژاد خاص
- ✓ جامعه‌ای براساس ارزش‌های اقتصادی ← امکان تحرک اجتماعی صعودی فقط برای ثروتمندان
- ✓ جامعه غیردینی ← عدم اجازه ظهور اجتماعی هویت دینی و معنوی ← جلوگیری از تحصیل دختران با حجاب در برخی از جوامع غربی

درس هفتم: تحولات هویتی جامعه

هویت فرهنگی

- ✓ براساس عقاید و ارزش‌های اجتماعی هر جامعه شکل می‌گیرد.
- ✓ هرگاه اعضای یک جامعه، عقاید و ارزش‌هایی را بپذیرند و به رسمیت بشناسند، هویت فرهنگی آن جامعه پدید می‌آید.
- ✓ هویت فرهنگی جامعه، گسترده‌تر از هویت اجتماعی افراد است.
- ✓ هرگاه عقاید و ارزش‌ها، اهمیت و اعتبار خود را نزد اعضای یک جامعه از دست بدهند، تداوم هویت فرهنگی آن جامعه با چالش‌هایی مواجه می‌شود.

تغییرات هویتی

- ✓ **سازگار با هویت فرهنگی جامعه** ← قرار گرفتن مورد تشویق جامعه
- ✓ **ناسازگار با هویت فرهنگی جامعه** ← ایجاد اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی فراوان ← از بین رفتن عقاید و ارزش‌های سازنده ← عدم توانایی جامعه در دفاع و حفظ از عقاید و ارزش‌هایش

تمهلات فرهنگی

- ✓ **مثبت:** اگر فرهنگ متحول شده، فرهنگی باطل، جهت تغییرات به سوی فرهنگ حق باشد. مثال: تحول جامعه جاهلی به جامعه نبوی
- ✓ **منفی:** اگر فرهنگ متحول شده فرهنگ حق و جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد. مثال: تحول جامعه نبوی به جامعه اموی
- ✓ اگر جامعه‌ای در تعامل با جوامع دیگر بر عقاید و ارزش‌های خود پافشاری نکند و به مرور زمان، به عقاید و ارزش‌های خود پشت کند، دچار تحول فرهنگی می‌شود.

علل تمهلات فرهنگی

درونی:

- ✓ ابداعات و نوآوری مثبت و منفی افراد جامعه
- ✓ کاستی‌ها و بن بست‌های موجود در فرهنگ جامعه

بیرونی:

- ✓ رو به شدن و ارتباط جوامع با یکدیگر
- ✓ در تعامل و داد و ستد فرهنگی، اعضای جوامع باید به طور فعال و خلاق و با توجه به نیازها و مسائل خود با یکدیگر روبه‌رو شود.
- ✓ اگر اعضای جامعه، مبهور و مقهور فرهنگ دیگر شوند و حالت تعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی آن جامعه از دست بدهند، جامعه آنها دچار «خود باختگی فرهنگی» می‌شود.

✓ بسیاری از جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب، مبهوت و مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی غرب شدند و به همین سبب، دچار خود باختگی فرهنگی گشتند. خودساختگی جوامع غیرغربی در سراسر جهان غرب را «غرب زدگی‌ها» می‌نامند.

از خود بیگانگی جوامع ← از خود بیگانگی فرهنگی

از خود بیگانگی تاریخی: اگر جامعه فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند.

از خود بیگانگی حقیقی (فطری): اگر عقاید و ارزش‌های یک جامعه مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود.

از نظر قرآن کریم، انسان هنگامی می‌تواند حقیقت خود و جهان را بشناسد که به انسان و جهان نگاهی توحیدی داشته باشد. فراموش کردن خداوند سبب می‌شود که انسان خود را نیز فراموش کند.

درس هشتم: بعد فرهنگی هویت ایران

هویت ایرانی

قبل از ظهور اسلام

- ۱ هویتی توحیدی، دینی و آمیخته با اساطیر بود.
- ۲ اقوام مختلف ایرانی با آنکه هویت‌های قومی متفاوتی داشتند، در عقاید و ارزش‌های زرتشتی که با باورهای اساطیری در آمیخته بود، مشترک بودند و هویت فرهنگی واحدی پیدا کرده بودند.

پس از آشنایی با اسلام:

- ۱ ایرانیان عناصر مشرکانه و اساطیری خود را کنار گذاشتند.
- ۲ به تغییر توحیدی از هویت ایرانی دست یافته شد.
- ۳ ایران به جهان اسلام ملحق گردید و هویت ایرانی بخشی از هویت جهان اسلام شد.

فارسی دری

- ✓ به عنوان زبان سیاسی دربار ایران، زبان رسمی مشترک اقوام مختلفی بود.
- ✓ به دلیل مشارکت فعال ایرانیان در حیات فکری جهان اسلام، به عنوان زبان دوم جهان اسلام تبدیل شد.
- ✓ فردوسی، مولوی، سعدی و حافظ موجب گسترش زبان فارسی در جهان اسلام شدند.
- ✓ مواجهه فرهنگ جدید غرب با جوامع و فرهنگ اسلامی تجربه جدیدی است که هنوز به پایان خود نرسیده است.

در نخستین رویارویی فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام

- ۱ قدرت سیاسی و نظامی جوامع غربی، جوامع اسلامی را به خود باختگی فرهنگی دچار ساخت.
- ۲ تصویری که شرق شناسان و تاریخ نگاران غربی از هویت جوامع اسلام القا می‌کردند، در بین جوامع اسلامی و از جمله در جامعه ایران رواج پیدا کرد.

کتاب‌های متفکران ایرانی در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و هویت‌های کاذب:

- ۱ غرب‌زدگی
- ۲ بازگشت به خویشتن
- ۳ فطرت
- ۴ خدمات متقابل اسلام و ایران

هویت فرهنگی جوامع اسلامی در دیدگاه مستشرقان:

- ۱ هویت فرهنگی جوامع اسلامی، توحیدی یا اساطیری نیست بلکه دنیوی است.
- ۲ این هویت در قالب عناوین قوم‌گرایانه و ناسیونالیستی به ابعاد تاریخی و جغرافیای محدود می‌شود.
- ۳ امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف، نظیر ترک و عرب (فارس) تقسیم می‌کند.

انقلاب‌ها از مهمترین تحولات در هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند.

- ✓ یکی از مهم‌ترین بحث‌ها درباره هر انقلاب، دستاوردها و پیامدهای آن است.
- ✓ یکی از مهم‌ترین پیامدهای انقلاب، تحولات هویتی است.
- ۱ انقلاب اسلامی ایران حاصل یک قرن مقاومت هویت اسلامی - ایرانی جامعه ما در برابر هجوم فرهنگی، سیاسی و اقتصادی غرب بود.
- ۲ بازگشت ایران به اسلام، صرفاً بازگشت به هویت تاریخی و جغرافیایی نبود بلکه بازگشت به هویت توحیدی و معنوی خویش بود.
- ۳ جامعه ایران به رهبری امام خمینی و با تکیه بر آموزه‌های قرآن و اهل بیت، به هویت اسلامی خود بازگشت.

پیامدهای انقلاب اسلامی ایران:

- ۱ جامعه ایران با بازگشت به هدایت اسلامی خود که هویتی مستقل، فعال و اثرگذار است، به قلب تپنده بیداری اسلامی تبدیل شد.
- ۲ اینک جوامع اسلامی دیگر با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی ایران، هویت خود را بیرون از تصاویری که فرهنگ غربی القا می‌کرد، جست‌وجو می‌کنند و به این ترتیب، اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید به جهان ظاهر می‌شود.
- ۳ افق‌های جدیدی را به روی اندیشمندان جهان غرب نیز گشوده و نظریه‌پردازان غربی را که طی قرن بیستم، دنیوی شدن همه فرهنگ‌ها را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند، به تامل در نظریات پیشین خود و بازبینی آنها فراخوانده است.

درس نهم: بعد سیاسی هویت ایران

موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای قدرت است.

□ قدرت اجتماعی

- ✓ هنگامی پدیدار می‌شود که انسان برای رسیدن به اهداف فرد بتواند بر اراده دیگران تاثیر بگذارد و کار ارادی دیگران را به خدمت بگیرد.
- ✓ افراد، نهادها، سازمان‌ها و جوامع دارای قدرت اجتماعی هستند.
- ✓ بدون پذیرش و توافق دیگران پدید نمی‌آید.
- ✓ تنها راه تاثیر گذاردن بر اراده دیگران و به خدمت گرفتن فعالیت ارادی ایشان، جلب تبعیت آنهاست.

□ تبعیت دیگران به صورت

- ۱ تبعیت با کراهت: تبعیتی است که ناشی از تهدید و ترس باشد.
- ۲ تبعیت با رضایت: تبعیتی است که با رضایت و میل درونی همراه است.
- ✓ قدرتی که ۱- بدون استفاده از تهدید و با ۲- رضایت طرف مقابل بدست آید ← دارای معنویت است.
- ✓ قدرتی که ۱- با مقبولیت همراه باشد ۲- به صورت رسمی پذیرفته شده باشد ← اقتدار نامیده می‌شود.
- ✓ مدار مقبولیت ← خواست و اراده کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می‌شود.
- ✓ مدار مشروعیت ← حق و باطل بودن است.
- ✓ اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد، مشروعیت حقیقی دارد اما اگر قدرت موافق با ایدئولوژی‌های ساختگی بشری باشد، مشروعیت دروغین دارد.
- ✓ مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال سیاست‌های جامعه وجود دارد، نظام سیاسی را شکل می‌دهد.

□ سیاست

- ✓ هرگاه قدرت برای رسیدن به هدفی معین سازمان پیدا کند.
- ✓ اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدفی معین.
- ✓ سیاست در معنای عام خود، شامل هر نوع تدبیر و سازمان دادن قدرت است.
- ✓ جامعه با پذیرش یک نظام سیاسی خاص، هویت سیاسی پیدا می‌کند.

نظام‌های سیاسی براساس تعداد افراد تأثیر گذار و تصمیم گیرنده	نظام‌های سیاسی براساس روش تصمیم‌گیری	نظام‌های سیاسی براساس دین مداری یا دنیامداری
۱- نظام‌هایی که در آنها یک فرد حاکم و تصمیم گیرنده است. ۲- نظام‌هایی که در آنها اقلیتی تصمیم گیرنده است. ۳- نظام‌هایی که در آنها اکثریت مردم در سرنوشت سیاست خود تأثیر گذارند.	۱- نظام‌هایی که در آنها حاکم یا حاکمان براساس اهداف و اغراض و امیال خود تصمیم می‌گیرند. ۲- نظام‌هایی که حاکم یا حاکمان بر اساس حقیقت و فضیلت و با توجه به موازین عقلی تصمیم می‌گیرند.	۱- نظام‌های سیاسی دینی بر مدار احکام و قوانین الهی سازمان می‌یابند. ۲- نظام سیاسی فقط ارزش‌ها و آرمان‌های دنیوی و این جمانی را مدنظر قرار می‌دهد.

□ ارسطو ۴ نوع نظام سیاسی را نام برد:

جمهوری: حکومتی که در آن اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت، حضور و فعالیت دارند.

دموکرام:

- ✓ مردم براساس خواسته‌ها تمایلات خود حکومت می‌کند.
- ✓ به معنای حاکمیت مردم است.
- ✓ حاکمیت اکثریت در صورتی که بر مدار خواسته‌ای آنها باشد.

فارابی:

- ✓ جوامع جامعه: جوامعی که آرمان‌ها و ارزش‌هایشان الهی و عقلانی نباشد.
- ✓ مدینه فاضله: جامعه‌ای است که براساس قوانین الهی شکل می‌گیرد.
- ✓ لیبرالیسم به معنای: مباح دانستن همه امور برای انسان‌هاست.
- ✓ دموکراسی به معنای: حاکمیت مردم است.

لیبرال دموکراسی:

- ✓ نوعی نظام سیاسی است که ادعا می‌کند با خواست و اراده اکثریت مردم سازمان می‌یابد.
- ✓ این نظام سیاسی هیچ حقیقت و فضیلتی را به رسمیت نمی‌شناسد و حکومتی دنیوی و این جهانی است.
- ✓ این نظام سیاسی با فرهنگ جدید غرب که رویکردی دنیوی به عالم هستی دارد، سازگار است.

جمهوری اسلامی یا مردم سالاری دینی:

- ✓ نوعی نظام سیاسی مورد توجه در جهان اجتماعی اسلام است.
- ✓ عنوان (جمهوری) به معنای به رسمیت شناختن حضور مؤثر مردم در نظام سیاسی است.
- ✓ کلمه (اسلامی) نشان دهنده این است که فعالیت‌ها براساس عقاید و ارزش‌های اسلامی سازمان پیدا می‌کنند.

در برخی روایات، مسئولیت متقابل امت و امام مهم‌ترین مسئولیت دانسته شده است.

امت اسلامی باید از پذیرش طاغوت و قدرتهای غیرالهی خودداری کند و در شکل‌گیری امامت و ولایت الهی بر اساس موازین و ارزش‌های اسلامی هوشمند و فعال باشد.

عدالت، استقلال، آزادی، عمران و آبادانی و تامین اجتماعی از جمله ارزش‌های اجتماعی اسلامی هستند.

نظام فرهنگی عقاید، ارزش‌ها و اصول حاکم بر نظام سیاسی را تامین می‌کند و اگر عملکرد نظام سیاسی در جهت عقاید و ارزش‌های فرهنگی جامعه باشد، نظام فرهنگی، مقبولیت دارد.

درس دهم: ابعاد جمعیتی و اقتصادی هویت ایران

اولین شرط بقای هر جامعه، جمعیت آن است. بسط و گسترش یک جامعه از طریق گسترش فرهنگ آن صورت می‌گیرد.

❑ راه‌گسترش هر فرهنگ

- ✓ شناختن (اندیشیدن)
- ✓ پذیرفتن
- ✓ عمل کردن به آن
- ✓ شناخت فرهنگ، پذیرش و عمل به آن صرفاً از عهده افراد و اعضای جامعه برمی‌آید.
- ✓ اعضای جامعه، حاصل فرهنگ و عامل به آن هستند.
- ✓ هر چه حاملان و عاملان یک فرهنگ و معانی آن بیشتر باشند، آن فرهنگ بیشتر گسترش می‌یابد.

تأمین جمعیت مناسب برای یک جامعه، مسئله‌ای هویتی است زیرا:

- ✓ افزایش جمعیت یک جامعه زمینه‌ساز گسترش فرهنگ آن است و کاهش جمعیت یک جامعه نیز به محدود شدن گستره فرهنگ آن منجر می‌شود و امکان تسلط جوامع و فرهنگ‌های دیگر بر آن جامعه را فراهم می‌آورد.
- ✓ هدف اسلام گسترش فرهنگ اسلامی و توحیدی است و لازمه تحقق آن، داشتن جمعیت مناسب است.
- اگر فرهنگی که با افزایش جمعیت بسط می‌یابد فرهنگ حق باشد نه باطل و افراد و اعضای آن فرهنگ حامدان و عاملان فرهنگ حق باشند، ← افزایش جمعیت ضروری است.
- پیامبر اکرم (ص) روز محشر به کثرت پیروان خود مباحثات می‌کند.
- فرزندآوری نیاز فطری انسان‌ها و تأمین جمعیت از کارکردهای مهم خانواده است.

❑ علل کاهش جمعیت در جوامع غربی

- ❶ بالا رفتن سن ازدواج
- ❷ افزایش بی‌ثباتی
- ❸ رفاه زدگی
- ❹ فروپاشی خانواده‌ها و طلاق
- ❺ مصرف‌گرایی
- ❻ هزینه پنداشتن فرزندان
- ✓ نظام سیاسی برای حل مشکل جمعیت چاره‌اندیشی می‌کند و با همراهی و همکاری مردم تدابیر و راه‌حلهایی را به اجرا در می‌آورد که سیاست‌های جمعیتی نام دارد.

❑ عوامل شکل‌گیری اقتصاد در تاریخ معاصر ایران

- ✓ کشف نفت
- ✓ سرمایه‌های حاصل از فروش نفت
- پیامدهای داشتن اقتصاد وابسته به نفت:
- ❶ ایجاد اقتصادی وابسته که رشد و افول آن وابسته به قیمت و درآمد نفت است.
- ❷ ایجاد تولید ملی ضعیف و شکننده به دلیل فراهم کردن درآمدهای هنگفت و بدون زحمت
- ❸ نوبت بزرگی بوجود می‌آید که می‌کوشد به کمک درآمدهای نفتی و نه رواج کسب و کار، رفاه اقتصادی را تأمین کند.
- ✓ غرب، هویت خود را براساس اقتصاد شکل می‌دهد و سرمایه‌داری عامل اصلی هویت‌یابی افراد و جوامع غربی است و هویت انسان‌ها و جوامع بیش از هر چیز به دارایی و توان اقتصادی آنها وابسته است.
- ✓ ایران اسلامی، آسان‌بازسازی هویت اقتصادی خود را با اجرای قانون اساسی و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی تعقیب می‌کند.
- ✓ حمایت از تولید ملی یکی از راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی است.
- ✓ اقتصاد مقاومتی الگویی از اقتصاد پیشرفته و مستقل و مستحکم است.